HUBEYB (HABÎB) BİN ADÎY (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın şehîdlerinden. Ensârdan ve Evs kabilesindendir. Hicretten önce müslüman oldu. Bedir ve Uhud savaşına katıldı. Bu savaşlarda büyük kahramanlıklar gösterdi. Bedir savaşında Haris bin Nevfel adındaki meşhûr

müşriki öldürmüştür. Hicretin 4. (m. 625) senesinde vukû' bulan Recî' vak'asında esîr edilip, Mekke'ye götürülerek müşriklere verildi ve orada onlar tarafından şehîd edildi. Uhud savaşında kendilerinden bazılarının öldürülmesi üzerine müslümanlara kin tutan Lıhyanoğulları öç almak istediler. Bu maksatla Adal ve Kare kabilesiyle anlaşıp, bu kabilelerden bir heyeti Medine'ye göndermeyi plânladılar. Müslüman olduğunuzu söylersiniz. Zekât vereceğiz, bunu almak ve bize İslâmı öğretmek üzere muallim istiyoruz dersiniz. Gelenlerin bir kısmını öldürür, öcümüzü alırız. Bir kısmını da Mekke'ye götürüp Kureyş'e satarız dediler.

Bu iki kabileden altı veya yedi kişilik bir heyet Peygamberimize (aleyhisselâm) gelerek "Müslüman olduk, bize Kur'ân-ı kerîmi ve dîni öğretecek muallimler ver" dediler. Bu sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mekkeli müşriklerin savaş hazırlığı içinde olup, olmadıklarını kontrol etmek üzere on kişiden meydana gelen bir seriyye (keşif kolu) hazırlamıştı. Adal ve Kare kabilesinden de böyle bir heyetin gelip muallim istemeleri üzerine durumu araştırmak inceleyip, ilgilenmek üzere bu on kişilik keşif kolunu gelenlerle birlikte gönderdi. Eshâb-ı kirâm'dan kurulan bu seriyyede bulunanlardan üçünün ismi bilinmemektedir. İsmi bilinen yedi Sahâbî şunlardır; Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Âsım bin Sabit, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târık, Muattib (Mugir) bin Ubeyd (r.anhüm).

Bu keşif kolu gündüzleri gizlenip, geceleri yürümek sûretiyle bir seher vakti Recî' suyunun başına geldiler. Orada bir müddet dinlenip, Acve hurması (iyi cins Medine hurması) yediler. Sonra oradan ayrılarak, yakınlarındaki bir dağa çıkıp gizlendiler, Onlar oradan ayrıldıktan sonra Huzeyl kabilesinden koyun güden bir kadın Recî' suyunun başında hurma çekirdeklerini görüp, Medine hurmasının çekirdekleri olduğunu anladı. Buraya Medine'den gelenler olmuş diye bağırarak, koşup, kabilesine haber verdi. Bu sırada Eshâb-ı kirâm'dan bu on kişilik seriyyenin yanında bulunan Adal ve Kare kabilesinin heyetinden biri, bir bahâne ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyanoğullarına gidip, haber verdi.

Lıhyanoğulları bu haber üzerine yüzü okçu olmak üzere ikiyüz kişilik bir kuvvetle izlerini takip edip, bulundukları dağı kuşattılar. Sonra onları dağın tepesinde buldular. Teslim olmalarını, kendilerini tutup, Mekkeli müşriklere teslim edeceklerini söylediler. Bu keşif kolu kendi aralarında istişâre yaptıktan sonra teslim olmayı reddettiler. Kılıçlarını çekip üzerlerine hücum eden ikiyüz kişilik düşmana karşı görülmemiş bir kahramanlıkla çarpıştılar. Üzerlerine saldıran kuvvetten bir kısmını öldürdüler. Nihâyet çarpışa çarpışa on Sahâbî'den yedisi okla vurularak orada şehîd düştü. Üçü de esîr edildi. Esîr edilen bu Sahâbîler; Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) Zeyd bin Desinne (radıyallahü anh) ve Abdullah bin Târık (radıyallahü anh) idi. Lıhyanoğulları üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar, içlerinden Abdullah bin Târık (radıyallahü anh) Mekkeli müşriklere götürülmeye râzı olmadı. Gitmemek için zorlandı. Şehîd edilen arkadaşlarımdan güzel misaller vardır diyerek haykırdı. Bir zorlayışta ellerinin bağını kopardı. Lıhyanoğulları O'nu taşa tuttular, sonunda O'nu da şehîd ettiler. Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) ve Zeyd bin Desinne (radıyallahü anh), Resûlullah'ın (aleyhisselâm) verdiği keşif vazîfesini yapmaya belki imkân buluruz düşüncesi ile sabrettiler. (Bkz. Âsım bin Sabit)

Lıhyanoğulları her ikisini de Mekke'ye götürdüler. Bu sırada müslümanlarla Bedir ve Uhud savaşını yapmış ve bu savaşlarda yakınları öldürülmüş olan müşrikler kin ve intikam hırsı içinde bulunuyorlardı. Bu bakımdan her an fırsat arıyorlardı. Hubeyb'i (radıyallahü anh) müşriklerden Huceyr bin Ebî İhab-ı Temimî, Bedir Savaşında öldürülen kardeşinin intikamı için satın aldı. Zeyd bin Desinne'yi de (radıyallahü anh), Safvan bin Ümeyye, Bedir savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halefin intikamını almak üzere satın aldı. Müşrikler her ikisini de satın aldıktan sonra öldürmeye karar verdiler. Ancak savaş yapmayı yasak saydıkları aylar girmiş olduğundan hapsetmek sûretiyle bu ayların çıkmasını beklediler. Bir müddet her ikisini de ayrı yerlerde hapis tuttular. Her iki Sahâbî de bu esâret karşısında büyük bir sabır, takat ve asâlet gösterdiler.

Hubeyb bin Adiy'in (radıyallahü anh), hapsedildiği evde bulunan ve azatlı bir câriye olan Maviye (Bu kadın daha sonra müslüman olmuştur.) şöyle anlatmıştır, "Hubeyb (radıyallahü anh), benim bulunduğum evde bir hücreye hapsedilmişti Ben ondan daha hayırlı bir esîr görmedim. Bir gün baktım elinde insan başı gibi kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Hergün böyle üzüm salkımı elinde görülürdü. O mevsimde hem de Mekke'de üzüm bulmak asla mümkün değildi. Allahü teâlâ ona rızık veriyordu. Hapsolunduğu hücrede namaz kılar, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Onun okuduğu Kur'ân-ı kerîmi dinleyen kadınlar ağlaşırlar. Ona acırlardı. Ona bir isteğin var mı dediğimde: "Bana tatlı su ver, putlar için kesilen hayvanların etinden getirme, bir de beni öldürecekleri zaman önceden haber ver, başka bir şey istemem" dedi. Öldürüleceği gün kararlaştırılınca gidip kendisine söyledim.

Hayret ettim, öldürüleceği zamanı öğrenince onda en ufak bir değişiklik ve zerre kadar üzüntü eseri görülmüyordu. Öldürüleceği gün yaklaşınca ölmeden önce vücut temizliği yapmak istediğini söyledi ve bir ustra istedi. Ben de çocuğumun eline bir ustura verip, gönderdim. Çocuk yanına gidince birden korktum. Eyvah bu adam çocuğu ustura ile keser o nasıl olsa öldürülecek dedim. Koşup çocuğa baktım. Hubeyb (radıyallahü anh) gönderdiğim usturayı çocuğun elinden alıp, çocuğu sevmek için dizine oturtmuştu. Ben bu durumu görünce çok korkup, feryad etmeye başladım. Durumu anlayınca, “Bu çocuğu öldüreceğimi mi zannediyorsun? Bizim dînimizde böyle şey yok Haksız yere cana kıymak bizim hal ve şanımızdan değildir” dedi.

Hubeyb bin Adiy’i (radıyallahü anh) ve Zeyd bin Desinne’yi (radıyallahü anh) öldürmek için müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. O gün sabah erkenden zincirlerini çözüp, Mekke dışında Temim denilen yere götürdüler. Mekke halkı ve müşriklerin ileri gelenleri iki Sahâbî’nin idâm edilişini seyretmek üzere toplanmıştı. Etrâflarını büyük bir kalabalık sarmıştı. İdama götürülürken yolda karşılaşıp görüşen bu iki Sahâbî kucaklaşarak birbirlerine uğradıkları belaya sabretmelerini tavsiye ettiler.

Müşrikler, esîrleri idâm edecekleri yerde iki darağacı kurmuşlardı. Hubeyb’i (radıyallahü anh) darağacına kaldırıp bağlamak istedikleri sırada: “Beni bırakınız iki rekât namaz kılayım” dedi. Bıraktılar, “kıl orada” dediler. Hubeyb (radıyallahü anh), hemen namaza durup, büyük bir sükûnet içinde huşû’ ile iki rekât namaz kıldı. Toplanan müşrikler, kadınlar, çocuklar heyecanla onu seyrediyorlardı. Namazını bitirdikten sonra “Vallahi eğer ölümden korkarak namazı uzattığımı zannetmeyecek olsaydınız, namazı uzatırdım ve daha çok kılardım” dedi. Böylece idâm edilirken iki rekât namazı ilk kılan, âdet ve sünnet olmasına sebep olan Hubeyb bin Adiy’dir (radıyallahü anh). Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onun idâm edilirken iki rekât namaz kıldığını işitince bu hareketini yerinde ve uygun bulmuştur.

Hubeyb (radıyallahü anh) namazı kıldıktan sonra, onu tutup darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü kıbleden Medine’ye doğru çevirdiler. Sonra haydi dininden dön seni serbest bırakalım dediler. Şöyle cevap verdi: “Vallahi dönmem! Bütün dünyâ benim olsa, bana verilse yine İslâmiyyetten dönmem!” Bu cevabı alan müşrikler, şimdi senin yerine Muhammed’in olmasını onun öldürülmesini ister misin, sen de evinde rahat oturasın dediler. Hubeyb (radıyallahü anh): “Ben Muhammed aleyhisselâm’ın ayağına bir diken bile batmasına asla râzı olmam!” dedi. Müşrikler alay edip, gülüşerek, “Ey Hubeyb, İslâm dininden dön eğer dönmezsen seni muhakkak öldüreceğiz” dediler. Hubeyb. (radıyallahü anh), “Allah yolunda olduktan sonra benim için öldürülmenin hiç ehemmiyeti yoktur” dedi. Zeyd bin Desinne’ye de (radıyallahü anh) bu şekilde söylediler. O da aynı cevabı vererek şehîd oldu.

Bundan sonra Hubeyb (radıyallahü anh), “Allahım! Şuracıkta düşman yüzünden başka yüz görmüyorum. Allahım benden Resûlüne (aleyhisselâm) selâm ulaştır. Bize yapılan bu işi Resûlüne bildir..” diyerek duâ etti. “Esselâmü aleyke yâ Resûlallah” dedi. Hubeyb bu duâyı yaptığı sırada sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm), Eshâb-ı kiramla oturuyordu. Zeyd bin Harise (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: “Bir gün Resûlullah (aleyhisselâm), Eshâbıyla otururken kendisine vahy geldiği sırada kaplayan hal gibi bir hal kapladı.
Sonra, “Ve aleyhisselâm” dedi. Eshâb-ı kiram, “Ya Resûlullah (aleyhisselâm) bu selâmı kimin selâmına karşılık verdiniz?” dedi. “Kardeşiniz Hubeyb’in selâmına karşılık, Cebrâil aleyhisselâm, Hubeyb’in selâmını bana ulaştırdı.” buyurdu. Ve Hubeyb ile Zeyd’in şehîd edildiğini Eshâbına duyurdu.

Hubeyb’in (radıyallahü anh) etrâfında toplanan Kureyş müşrikleri, işte babalarınızı öldüren bu adamdır diyerek gençleri üzerine mızraklarıyla saldırttılar. Mızraklarını saplayarak vücudunu yaralamaya başladılar. Bu sırada Hubeyb’in (radıyallahü anh) yüzü Kâ’be’ye doğru döndü. Müşrikler Medine’ye doğru döndürdüler. Hubeyb “Allahım eğer ben senin katında hayırlı bir kul isem yüzümü kıbleye çevir” diyerek duâ etti. Yüzü yine kıbleye döndü. Müşriklerden hiçbiri onun yüzünü Kâ’be’den başka bir tarafa çeviremedi. Bu esnada Hubeyb (radıyallahü anh) darağacı üzerinde düşman arasında garip bir halde şehîd edilmekte olduğunu dile getiren bir şiir söyledi. Müşrikler ellerindeki mızrakları vücuduna saplayarak işkence yapmaya başlayınca “Vallahi ben müslüman olarak öldürülecek olduktan sonra vurulup hangi yanım üstüne düşersem düşeyim gam yemem. Bunların hepsi Allah yolundadır..” dedi. Hubeyb (radıyallahü anh) bundan sonra müşriklere şöyle bedduâ etti. “Allahım Kureyş müşriklerinin hepsini mahvet, topluluklarını dağıt, birer birer canlarını al, onları sağ bırakma.” Müşrikler bu bedduâyı duyunca çok korkup, bir kısmı oradan kaçıp uzaklaştılar. Bir kısmı mızraklarını peşpeşe saplamaya başladılar. İçlerinden biri göğsüne mızrağı sapladı, mızrak sırtından çıktı. Hubeyb (radıyallahü anh) vücudundan kanlar fışkırırken ve

darağacında sallanarak son nefesini verirken “Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlün” diyerek şehîd oldu.

Hubeyb bin Adiy’in (radıyallahü anh) cenâzesi kırk gün darağacında asılı kaldı. Bedeni çürüyüp kokmadı. Hep taze kan aktı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun cenâzesini getirmek üzere Eshâb-ı kiramdan Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) ve Mikdad bin Esvedi (radıyallahü anh) gönderdi. Gece gizlice Mekke’ye girip Hubeybi (radıyallahü anh) asılı bulunduğu darağacından indirip deveye yükleyerek Medine’ye doğru yola çıktılar. Durumu öğrenen müşrikler büyük bir kalabalık halinde üzerlerine hücum ettiler. Kendilerini savunmak için cenâzeyi, yere koydular. Biraz sonra baktılar ki Hubeyb’in (radıyallahü anh) cenâzesini bıraktıkları yer yarılıp, cesedi içine alındı ve kapandı. Onlar da oradan uzaklaşıp, Medine’ye döndüler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) için “O benim Cennette komşumdur” buyurmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 112

2) El-İstiâb cild-1, sh. 429

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 55, cild-8, sh. 301, 302

4) Vakidî, Megâzî cild-1, sh. 74

5) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 74

6) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-3, sh. 181, 182, 183

7) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 316